

Nacionālā bagātība – mežs

Inovācijas un pārņemamā prakse mežsaimniecībā

Jēdzienu *mūžizglītība* varam attiecināt uz itin visām nozarēm – ja gribam prasmīgi saimniekot un veiksmīgi strādāt, tiešām jāmacās visu dzīvi.

Jaunas zināšanas un pieredze noder vienmēr

Pirms gadu mijas aicinājām uz sarunu SIA Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs filiāles Meža konsultāciju pakalpojumu centrs (MKPC) Limbažu nodaļas mežsaimniecības konsultantu **Jāni RUNCĪ**. Cik ieinteresēti izglītoties ir mūsu puses mežu īpašnieki, cilvēki, kuri saistīti ar šo jomu?

J. Runcis precīzē, ka šogad nodaļa organizējusi piecus **seminārus**. Pavasarī un vasaras sākumā bija trīs klātienes tikšanās Limbažos – par mežu meliorāciju, aktualitātēm medību jomā un arī egļu astoņzobu mizgrauzi, kas jau vairākus gadus Latvijā ir liels bēdē. Novembrī savukārt bija divi tiešsaistes semināri *zoom* platformā par invazīvajiem kokaugiemi Latvijā un arī mežu atjaunošanu. Raksturojot mežu īpašnieku aktivitāti un ieinteresētību, mežsaimniecības konsultants atzīst, ka vienmēr var vēlēties lielāku atsaucību, taču skaidrs, ka cilvēki apmeklē tos pasākumus, kas viņiem patlaban noder, atbilstoši arī tam, cik aktuāla ir semināra tēma tieši viņiem.

Vēl viens no MKPC nodaļu uzdevumiem ir **apmācības** organizēšana. Limbažu nodaļā šogad apmācītas četras interesentu grupas. Viena mežsaimnieku grupa apguva jaunumus jaunaudžu kopšanā, otra uzzināja par mežu atjaunošanas aktualitātēm. Vēl mācības notika arī divām mednieku grupām – par savvaļas dzīvnieku slimībām, medījumu gaļas higiēnu un pārtikas drošību. Pat nedaudz pārsteidzoši, bet mednieki ir ļoti naski uz izglītošanos. – *Tas saprotams, jo viņiem jāzina visi šie noteikumi, ja*

grib produkciju realizēt, – skaidro J. Runcis. Janvārī domāts atkal rīkot apmācību jaunai mednieku grupai. Ir arī iecere nākamgad pulcēt grupu sarunai par mežu atjaunošanu. Taču skaidrs, ka tie īpašnieki, kuri pēdējos pāris gados jau apmeklējuši šādas mācības, tagad kādu laiku jutīsies pietiekami zinoši par aktualitātēm, jo fundamentālas izmaiņas likumos un normatīvajos dokumentos katru gadu netiek veiktas.

Apmācības dalībniekiem gan jāapgūst teorija, gan jāapmeklē praktiskās nodarbības mežā. J. Runcis spriež, ka jaunajā gadā droši vien jāpadomā par kādu pieredzes braucieni uz citu Latvijas reģionu, lai iepazītu turienes mežsaimnieku pieredzi.

Pašam J. Runcim šovasar kopā ar kolēģiem no citām MKPC nodaļām bija iespēja trīs dienas iepazīt situāciju mežu nozarē Čehijā. No Vidzemes limbažnieks šajā grupā bija vienīgais. – *Mums notika lekcijas Prāgas Universitātes Mežsaimniecības un koksnes zinātņu fakultātē, iepazīnām arī studentu pilsētiņu ar praktisko nodarbību telpām, bijām augstskolas apsaimniekotajā mežā*, – pastāstīja J. Runcis. Vairāk būtu gribējies darboties praktiski, bet bijis gana interesanti arī auditorijās uz klausīt pētniekus. Turklāt fakultātē strādā arī lektori no citām valstīm, ne tikai paši čehi.

Lekciju programma bijusi daudzveidīga un plaša. Iepazīšanās ar mežu privātīpašumu apsaimniekošanu un īpašnieku iesaistīšanos kooperatīvos un asociācijās, Čehijas pieredze meža apsaimniekošanā un to, kāda ir apsaimniekošanas biznesa vadības

Apmācības dalībnieki grupā Jaunaudžu kopšana nākotnes meža ražības un noturības palielināšanai uzmanīgi klausās lektora Andra Spailles (pie krūmgrieža) teikto

sistēma. – *Tāpat iepazīnāmies ar dažādām meža atjaunošanas metodēm, koksnes pārstrādes risinājumiem un meža ekosistēmu aizsardzības pasākumiem, arī kopējo Čehijas meža nozares situāciju un vēsturisko meža zemes sadalījumu valstī. Pārsteidza, ka 93% no visiem meža īpašniekiem valstī pieder tikai līdz 3 ha meža, kas ir ļoti liels mazo meža īpašnieku īpatsvars, salīdzinot ar Latviju*, – atšķirīgo uzsver J. Runcis. Runājot par līdzīgo un atšķirīgo mežu nozarē, apmācību procesā Latvijā un Čehijā, viņš atzīst, ka zināms priekšstats radies. – *Čehijas mežsaimniecībā ļoti izteikti uzmanība tiek vērsta tieši uz rekreācijas aspektiem, domājot par iedzīvotāju labsajūtu, arī lai mazinātu konfliktus starp mežizstrādi un dabas aizsardzību. Piemēram, kailcirtes Čehijā atļautas daudz mazākās platībās nekā pie mums – tikai 1 ha platībā. Protams, jāņem vērā, ka Čehija ir kalnaina valsts, un tas ietekmē arī mežu audzēšanu, kopšanu. Vienojošs elements šobrīd daudzām valstīm diemžēl ir mizgrauzis. Arī čehi ar to cīnās, taču pagaidām uzveikt neizdodas.*

– *Apmeklējām arī dekoratīvo stādu audzētavu, Prāgas Dabas zinātņu universitātes meža apsaimniekošanas uzņēmumu «Lesy ČZU», kur apskatījām dažādus koksnes pārstrādes risinājumus*, – vēl dažus iepazītos uzņēmumus nosauc J. Runcis. Visviet ievērots kaut kas interesants. Pārsteigu-

si viena no fakultātes ēkām, kurai zaļoja un ziedēja visas fasādes, jo sienas sedza dažādu augu kastēs. Sarunās ar čehu kolēģiem apjausts, ka viņu mežu nozari – tāpat kā citur – ietekmē Ukrainas karš, sankcijas, kas noteiktas Krievijai. Tiesa, čehiem blakus ir Vācija – liels kokmateriālu noieta tirgus.

Latvijas grupu nedaudz izbrīnījis, ka viena nodarbība veltīta dzimumu līdztiesībai nozarē, kaut paši sprieduši, ka šajā ziņā problēmu nav. Turklāt jebkurā darbā galvenais ir profesionalitāte. – *Uzzinājām par meža nozarē nodarbinātajiem un dzimumu līdzsvaru, kam valsts iestādēs tiek pievērsta liela uzmanība. Ir pat obligāta prasība ievērot šo dzimumu līdzsvaru. Ja tas netiek darīts, var tikt ierobežota iespēja iesaistīties projektos*, – uzzinājis J. Runcis.

MKPC pieredzes braucienus uz ārzemēm regulāri organizē arī mežu īpašniekiem. Šogad viņiem tika piedāvāta iespēja redzēt, kā saimnieko vācieši un portugāļi. Abās grupās bija arī vairāki mežu saimnieki no Limbažu novada un visi bijuši apmierināti ar redzēto, uzzināto.

MKPC Limbažu nodaļas mežsaimniecības konsultants aicina interesentus sekot līdzi jaunumiem centra mājaslapā, arī profilā sociālajā vietnē *Facebook*. Tāpat nodaļas klienti par aktualitātēm tiek informēti ar e-pasta vēstulēm. – *Izmantojiet iespējas izglītoties!* – mudina J. Runcis.

Atziņas un iespaidi pēc Vācijas apmeklējuma

SIA Rīgas meži Mežsaimniecības daļas Katrīnas mežniecības mežzinim, lieupietim **Mārim BAUMANIM** šoruden no 8. līdz 14. septembrim bija iespēja apmeklēt Vāciju, iepazīt viņu pieredzi. Grupā kopā ar Māri lielākoties bija privāto mežu īpašnieki, arī divi mežizstrādes firmu pārstāvji un kolēģis no SIA Rīgas meži. Par uzzināto un redzēto vienā vārdā varētu teikt – vērtīgi, bet, ja vajadzētu sīkāk pastāstīt par iespaidiem un idejām, ko būtu arī vērts pārņemt, sanāktu daudzas lappuses. Katra no komandējuma dienām bijusi informatīvi pārbagāta – gan klausoties teoriju, diskutējot, apmeklējot dažādas institūcijas (piemēram, Meža izpētes centru), gan darbojoties praktiski un pārrunāto skatot dabā.

Interesanti bijis apmeklēt tā saucamos *eko punktus*. Vācijā, ja kāds grib būvēt ceļu vai kādu citu celtni vietā, kur ir mežs, tad, lai kompensētu nocirsto platību, jāveic apmežošanas citur. Tas arī veiksmīgi notiek. Neparastas likušās lidojošās kokaudzētavas. Tās ir dižskābaržu mežā izveidotas iežogotas platības, kurās tiek skarificēta augšne. Poligoni ir aptuveni 500 kvadrātmētru lieli. Pāris gadu laikā tur parādās jaunie sējeņi, kas tiek izrakti un iestādīti blakus esošajos izcirtumos. Kad sējeņi tuvumā vairs nav nepieciešami, žogu pārvieto un

platību izveido citā meža nogabalā. Tas ir labs veids, kā iegūt stādāmo materiālu brīžos, kad ir izveidojies stādu deficīts.

Piedalījušies pasākumā, lai uzzinātu, kā Vācijā cenšas izglītēt sabiedrību un tieši mežsaimniecībā strādājošos cilvēkus gan teorētiski, gan praktiski. Var sacīt, ka vācieši grib vienlaikus visu vienā – veikt mežizstrādi, tādā veidā iegūstot peļņu, un saglabāt dabas vērtības. Tādēļ viņi bija izveidojuši parauglaukumu 1 ha platībā, kurā katrs koks uzmērīts, inventarizēts, katram piešķirts savs numurs. Kokiem novērtēta materiālā vērtība, CO₂ akumulācija un bioloģiskās vērtības. Latvijas grupai, izmantojot planšeti, bija jāizpilda dažādi uzdevumi. Māra komandai bija uzdevums ierobežotajā teritorijā izcirst aptuveni 30 kubikmetrus koksnes, bet darbiņš jāpaveic tā, lai saglabātos bioloģiskie vērtīgi koki un tiktu uzlaboti arī apstākļi paliekošajiem nākotnes kokiem. Ar uzdevumu ļoti labi tikuši galā – labai saudzīgi nocirtuši 37 kubikmetrus un nopelnījuši 5934 eiro.

Var teikt, ka viena no visvairāk pārrunātajām tēmām pieredzes apmaiņas braucienā bijusi par egļu astoņzobu mizgraužu ietekmēto platību apsaimniekošanu un atjaunošanu, turpmāko risku mazināšanu, skarto mežaudžu izstrādi, iegūtās koksnes tirdz-

niecības plūsmu. Vācu kolēģi skaidrojuši, kāpēc mizgraužu problēma pie viņiem tā saasinājusies. Viss sākās ar 2018. gada vētru, kad vējš nopostīja lielas meža platības. Pēc tam sekoja karsta vasara, kad mizgrauži strauji savairojās un sāka postīt egļu audzes milzu apmēros. Sākumā mežsaimnieki ar to cīnījās, cērtot nokaltušās egles, pēc tam arī zaļās, lai aizvestu kukaiņus prom no meža. Bez egļu astoņzobu mizgraužiem Vācijas mežsaimniekiem problēmas rada arī Sikas briežu lielā populācija (skaita ziņā reizes desmit lielāka, nekā vajadzētu būt). Briežu populācijas dēļ atjaunot mežaudzi, ja to neiežogo, faktiski nav iespējams. Tāpēc viņi ceļ sētas apkārt izcirtumiem, kas jāatjauno. Lai neveicinātu meža dzīvnieku vēlmi pārlekt žogam, platība nav lielāka par vienu hektāru, un šādas platības iežogošana izmaksā apmēram 5000 eiro. Vācieši daudz koncentrējas uz dabīgo atjaunošanos ar lapu kokiem. Viņi veido vismaz četru sugu mistraudzes.

Latvijas mežsaimnieku grupa varējusi apskatīt vairākus objektus dabā, kur bija realizēti dažādi mežaudžu atjaunošanas pieejas plāni. Meža īpašniekiem piedāvā vairākus meža atjaunošanas variantus un ieteikumus, lai īpašnieks varētu izvēlēties vispiemērotāko, kur ņemtas vērā klimatis-

kās izmaiņas. Lai pārbaudītu dažādas pieejas un izdarītu secinājumus, izmēģinājuma audzes ierīkotas atšķirīgās vietās. Tā kā vasaras kļūst arvien karstākas un sausākas, tiek meklētas vietējās un ārzemju koku sugas, kas spēj adaptēties šim klimatam. Kā viens no variantiem tika minēts sarkanais ozols no Amerikas.

Tāpat apskatījuši vietas, kur īstenoti dažādi bērza mežaudžu kopšanas veidi. Vācieši sapratuši, ka visas nopostīto egļu platības mākslīgi atjaunot nav iespējams. Taču izcirtumi ļoti labi atjaunojas dabīgi ar bērzu, tas jāizmanto, lai novērstu koksnes deficītu kokzāģētavām tuvajā nākotnē.

Posta apmēru, kādu Vācijai nodarījis mizgrauzis, īsti var saprast tikai tad, kad tas redzēts savām acīm. Taču vācieši meklē risinājumus, apzinoties, ka klimata pārmaiņas turpināsies. Pēc Vācijā redzētā Latvijas mežsaimnieki secinājuši, ka, atjaunojot mežaudzi dabīgi un laikus veicot jaunaudžu kopšanu, ir iespējams izaudzēt kvalitatīvu mežu. Tāpat vāciešu pieredze un pētījumi rāda, ka, audzējot mistraudzes, iespējams sadalīt riskus situācijās, kad mežaudzes ietekmē dažādi abiotiski vai biotiski faktori.

Sagatavoja **Laila PAEGLE**

Par projekta «Nacionālā bagātība – mežs» saturu atbild projekta īstenotājs SIA «Izdevniecība Auseklis».
Projekta Nr. 24-00-SOMF06-000020